

YEONMI PARK

Cât mai este timp

O REFUGIATĂ NORD-COREEANĂ
ÎȘI CAUTĂ LIBERTATEA ÎN AMERICA

Cuvânt-înainte de Jordan B. Peterson

Traducere de Ioana Aneci

POLIROM
2023

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i> (Jordan B. Peterson)	9
<i>Prefață</i>	15
<i>Introducere. Nenorociții de americani</i>	23

Partea I

Statele Unite ale Confuziei

1. Pierdută în The Big Apple	45
2. Prăbușirea lui Lady Columbia	57
3. Iluzia spațiului sigur	68
4. Ipocrizia elitei	80

Partea a II-a

Drumul către pieire

5. Valori în declin	105
6. Victimizare și opresiune	118
7. Violența sistemică în Orașul Vânturilor	138
8. Ce-i al tău e al meu	154

Partea a III-a

Fragilitatea libertății

9. Teroarea fenomenului <i>cancel culture</i>	173
10. Republica Populară Chinoitoare.	185
11. Adevărata tiranie și adevărata libertate	199
12. Libertatea contează.	212
<i>Epilog. Războinicii luminii</i>	227
<i>Mulțumiri</i>	237

În octombrie 2014, încă eram la Oslo Freedom Forum când am primit o invitație de la nu știu ce individ pe nume Jeff Bezos, de la o companie care se chema Amazon. Nu auzisem niciodată nici de el, nici de compania asta, așa că am răspuns că o să fiu foarte ocupată (deși nu eram!). Am fost invitată să vorbesc și la mai multe conferințe, inclusiv la Women in the World găzduită de Tina Brown, fondatoarea și redactorul-șef al site-ului de știri *Daily Beast*. La Women in the World, am fost programată să vorbesc chiar înainte de Hillary Rodham Clinton – nume pe care îl cunoșteam de la știrile din Coreea de Sud de pe vremea când era secretar de stat. Printre alți vorbitori invitați acolo se numărau Jon Stewart de la *The Daily Show*, celebra actriță Meryl Streep și alte personalități politice, precum Samantha Power, pe atunci ambasadoarea Statelor Unite la ONU.

Această conferință a fost un moment critic pentru mine și felul cum înțelegeam eu lumea. Până atunci, credeam că comunitatea internațională omisese să facă ceva pentru poporul nord-coreean pentru că *nu știa ce se întâmplă acolo*. La urma urmei, doar vreo două sute de fugari nord-coreeni au reușit să ajungă legal în America în ultimii șaptezeci și ceva de ani și nimeni din interiorul Coreei de Nord nu poate să comunice cu lumea din afară. După ce am acceptat invitația de a vorbi la conferință, m-am hotărât să profit de ocazie ca să aduc la cunoștința onoratului public ce se întâmplă de fapt în Coreea de Nord, așa încât americanii și europenii care chiar au bani, putere și influență să se simtă inspirați și îndreptățiți să facă ceva. Cel puțin, eram sigură că vor face și ei cunoscute holocaustul care se desfășoară în Coreea de Nord și faptul că acesta este comis cu ajutorul și complicitatea Partidului Comunist Chinez și că zeci sau chiar sute de mii de persoane fugare din

Coreea de Nord, majoritatea fete și femei, sunt vândute, violate sau vătămate în alte moduri în China.

Pe scurt, nu așa s-a întâmplat. S-a dovedit că scopul unei conferințe precum Women in the World nu era să mobilizeze capital financiar și putere politică din rândul celor care au norocul să le posede pentru a-i ajuta pe niște oameni care suferă în țări precum China și Coreea de Nord, ci – dacă există vreun scop – să se discute cu înflăcărare despre suferința femeilor *din America*. Cuvântul *oprimare* era definit aici prin lucruri ca faptul că o femeie câștigă nouăzeci de cenți acolo unde bărbații sunt plătiți cu un dolar, că este doar vicepreședinta unei companii din topul Fortune 500, și nu director general sau că din cauza culturii organizaționale dominate de bărbați e riscant pentru femei să plângă. Oricât m-am străduit să simt compasiune, iarăși nu-mi venea să cred ce-mi aud urechile.

Hillary Clinton a urmărit discursul meu din camera verde aflată în culise, deoarece urma să vorbească imediat după mine. Era luna octombrie a anului 2015 și candida pentru președinție la vremea aceea. Îmi amintesc că era îmbrăcată cu un sacou alb cu negru care o făcea să semene cu fostul cancelar german Angela Merkel, dar îmi amintea cumva și de notoria geacă de iarnă a lui Kim Jong Il. După ce mi-am încheiat discursul, când am coborât de pe scenă cu lacrimi pe obraji, Clinton a venit la mine, s-a uitat în ochii mei și mi-a zis că n-o să uite niciodată ce am spus în ziua aceea. Mi-a promis că va face tot ce-i stă în putință să le ajute pe femeile din Coreea de Nord.

Poate că s-ar fi ținut de cuvânt dacă ar fi fost aleasă președinte; însă mă îndoiesc. Dar, cu ambițiile politice zădărnicate în anul următor și, ai zice, nimic altceva de făcut decât să administreze fondurile masive ale Fundației

Clinton, care este o organizație nonprofit, și să-și folosească în scopuri nobile celebritatea și puterea considerabile, ea a ales să-și petreacă următorii ani – din câte mi-am putut da eu seama – lamentându-se că nu e președinte. De atunci, n-am văzut-o să pomenească vreodată de atrocitățile îndurate de nord-coreence. Nici măcar o dată.

Ca pentru atâția alți americani, alegerile din 2016 au constituit alt punct de cotitură în felul cum înțelegem eu lumea. De când am ajuns la New York, am tot încercat să consum cât mai multe știri americane posibil, și pentru că mă ajuta să-mi îmbunătățesc engleza, și fiindcă mă gândeam că așa voi fi mereu informată despre noua mea țară și despre lume în general. Locuind de puțină vreme în Manhattan, m-am hotărât să citesc *The New York Times* și *The Washington Post* în fiecare zi la Biblioteca Butler de la Columbia și să ascult în cameră National Public Radio.

Cu doar un an înainte, nu aveam nici o părere despre nici unul dintre candidații republicani sau democrați la președinție și nici despre partide în general. Americanii păreau să creadă că Partidul Republican și democrații erau ca Marte și Venus, dar mie mi se păreau, dacă nu neapărat la fel, cel puțin mai asemănători între ei decât cu orice știam eu din Coreea sau China. Dar, până în ziua alegerilor din 2016, în felul meu naiv, mă radicalisam. Eram convinsă că Donald Trump e un fascist, un dictator în devenire și un violator. I-am spus logodnicului meu de la vremea aceea (a cărui tovarășie și al cărui rol în viața mea le voi explica într-un capitol ulterior) că, dacă are vreun motiv să-i placă de Trump, eu nu vreau să-l aud și că, dacă-i trece prin cap să-l voteze pe Trump, nu mă mai mărit cu el. Unele dintre

prietenele mele din Brooklyn și Manhattan mergeau seara, în cursul săptămânii, la întâlniri ca să pună la cale cum să-i reziste lui Trump și să-l doboare. Când mi-au spus că au de gând să se mute în Canada dacă Hillary Clinton pierde alegerile, le-am crezut.

Dacă stau acum să mă gândesc, pe vremea aceea nu cunoșteam nici măcar un singur american care să-l susțină pe Trump sau măcar pe cineva care să aibă o atitudine neutră față de alegeri. Toți cei de vârsta mea erau inteligenți, aveau niveluri de școlarizare mult mai înalte decât al meu și își petrecuseră o parte mult mai mare din viață în Statele Unite comparativ cu mine. Tot ce asimilam de la ei se combina cu tot ce citeam în ziare și tot ce auzeam la radio. Când îi vedeam mutra lui Trump sau când îi auzeam vocea și mă apucau toți dracii, pur și simplu nu aveam de ce să mă gândesc de două ori de ce simt asta.

Încă îmi amintesc momentul când m-a sunat logodnicul meu și mi-a spus că a câștigat Trump. Eu eram în pat, cu inima cât un purice. M-a apucat plânsul. I-am sunat pe prietenii mei să văd ce fac, m-au întrebat și ei dacă sunt bine. M-am uitat toată ziua pe posturile de știri, am citit cap-coadă principalele ziare naționale și am ascultat radioul și tot felul de podcasturi. Era limpede că Trump complotase cu rușii ca să-i fure alegerile lui Clinton și că în scurt timp avea să fie pus sub acuzare (*impeached*) și scos din funcție, dacă nu chiar asasinat. În caz contrar, noaptea întunecată a fascismului avea să se aștearnă curând peste America, țara în care imigrasem în căutarea libertății. Ce noroc pe capul meu că ajunsese în sfârșit aici la fix ca să văd cum se dezintegrează, transformându-se în genul de dictatură de care fugisem!

Asta era acum lumea în care trăiam: una în care o singură victorie în alegeri a unuia din cele două partide politice ale Americii vestea sfârșitul Republicii, moartea păcii și libertății, capătul liniei. Asta era lumea ziarelor *The New York Times* și *The Washington Post*, a postului NPR și a Universității Columbia – lumea elitei.

A durat mult până când am început să-mi folosesc creierul, în loc să gândesc în cadrele ce îmi fuseseră trasate. În primii paisprezece ani din viața mea, perioada când învățăm să gândim, eu n-am avut ce să gândesc. Cum să-mi tund părul? Asta doar regimul hotăra. Ce muzică să ascult? Regimul hotăra în locul nostru. Ce fel de cărți și de filme? Tot regimul. Nu exista nici o oportunitate pentru a-ți dezvolta niște facultăți umane esențiale, precum judecata, imaginația sau gustul, acesta fiind, bineînțeles, obiectivul oricărui regim dictatorial. Coreea de Nord reușește atât de bine să facă asta, încât, când am devenit în sfârșit liberă în Coreea de Sud, eram terorizată de gândul că eu chiar trebuia să iau decizii și să-mi folosesc creierul. Ce blugi să port? Îmi doream să alegă altcineva pentru mine. Unde să iau cina? Nu poate hotărî altcineva? În primele luni în care am locuit la Seul, m-am simțit copleșită chiar și de decizii mărunte, neînsemnate, ca astea – în așa măsură, încât la un moment dat îmi amintesc că mă gândeam că, dacă mi s-ar putea asigura niște provizii de cartofi congelați și dacă n-aș fi executată pentru că am fugit din țară, mi-ar plăcea să mă întorc în Coreea de Nord.

Nu educația pe care am primit-o la Columbia sau consultarea presei americane m-a ajutat în cele din urmă să scap de obiceiul ăsta. Citeam cărți vechi. Una dintre ele era *The Rise of the Meritocracy* de Michael Young; alta era un volum al lui George Orwell. Am început să

cred, așa cum cred și acum, că singura modalitate de a-ți folosi creierul este să ignori mijloacele media dominante, să dai uitării posturile de știri și să te conectezi în schimb cu marile minți ale trecutului, care ne cunosc toate problemele mai bine decât noi. Există un motiv pentru care toate marile cărți ale civilizației occidentale sunt interzise în dictaturi.

Înainte de arestarea tatei, când aveam 7-8 ani, mi-l amintesc într-o seară, acasă, stând pe scaun cu o sticlă cu ulei de gătit în care pusese un fitil de vată, pe care l-a aprins cu o brichetă, transformând-o în lampă de citit. Tata ținea în mâini un teanc de pagini legate, fără coperte. Când l-am întrebat ce-i aia, a zis că este o bucată dintre-o carte despre niște soldați nord-coreeni care au fost capturați de Sud în timpul Războiului din Coreea. Țin minte că mi-a spus atunci că, citind cărți, dacă reușeai să faci rost de așa ceva, îți puteai dezvolta bunul-simț, care nu ți se predă la școală, pentru că școala e plină de propagandă.

În martie 2016, primisem iar o invitație să vorbesc undeva – de data asta la o chestie care se numea „Campfire”. Cam o dată pe an, Jeff Bezos (despre care știam acum că este fondatorul și directorul general al companiei Amazon și că asta e ditamai compania!) aduce laolaltă un mic grup de scriitori, artiști, muzicieni și regizori faimoși și care se bucură de succes pentru un weekend exclusivist, neoficial de relaxare, socializare și povești ale unor oameni fascinanți care au o viață extraordinară. Înainte mai fuseseră invitați, printre alții (într-o ordine aleatorie), Neil Armstrong, Bette Midler, Walter Mosley, Neil Gaiman, Robert Sapolsky, Tom Hanks, Ron Howard și Billie Jean King. Evenimentul din acel an urma să aibă loc de pe 29 septembrie până pe